

Tillæg til Vore Kirkegårde bind 19 nr. 10

Foreningen for kirkegårdskultur

Generalforsamling

Den ordinære årlige generalforsamling med tilknyttede udflugt, som var henlagt til Randers, var begunstiget af det smukkeste sommervejr, omend også af nogen blæst og havde talrige deltagere.

I formanden, domprovst *C. Bays* fravær, avlagdes beretningen af provst *J. Exner*, der kunne meddele om en god fremgang blandt medlemmerne fra menighedsrådene. Der berettedes om salget af protokoller, gravstedsbreve m. m., og idet punktet om virksomhedsplanen var kædet sammen med beretningen, blev der også lejlighed til at redegøre for muligheden for gratis udsendelse af betænkningen om aktuelle kirkegårdsspørgsmål til menighedsrådene. Der må dog skaffes endnu flere penge til dette foretagende. Der gaves decharge for regnskaberne, og budgettet vedtoges, ligesom der var genvalg over hele linjen. Det oplystes, at 5 af bestyrelsen var medlemmer af menighedsråd. Som stedet for næste års generalforsamling valgtes Nykøbing F. Generalforsamlingen lededes på ypperlig måde af stedets provst, magister *Vagn Riisager*, og den afvikledes på den berammede tid.

Derefter holdt provst *Exner* et spirituelt foredrag om æstetiske og etiske motiver i den kgl. anordning om kirkegårde, — et foredrag, der afvødte en livlig diskussion, og som er lovet os i manuskriptform til VK.

Til frokosten var indbudt en del gæster, og efter dennes afslutning førtes man i turistbiler til de seværdige kirkegårde i Hobro, Mariager, Spentrup og Hald, og en udmærket skrivelse var på forhånd uddelt til deltagerne, så man kunne se, hvad der var særligt bemærkelsesværdigt, noget som turlederen, provst *Exner* iøvrigt uddybede på de respektive steder. Også *Støvringgaards* frøkenkirkegård ofredes (uden for programmet) et besøg, og det var den nok værd. Ved kaffen i Hvidsten kro var Randers byråd vært, og byrådsmedlem *Lyager* repræsenterede dette.

Alt i alt må det siges, at årets møde og udflugt hører til de mindeværdige og udbytterige.

Fra danske dagblade

$\frac{1}{3}$ (Holbæk Amts Venstreblad): Kundby kgd. skal udvides (havearkitekt *Johannes Tholle*).

$\frac{1}{2}$ (Dagens Nyheder): Vor Frelsers kgd. Kbh. må snart vige for gadeudvidelser.

$\frac{2}{3}$ (Ålborg Amtstid.): Flere urnegravsteder i Vejgård og Lindholm.

$\frac{2}{5}$ (Århus Amtstid.): Kgdsareal i Århus vil kunne frigives til byggeri.

$\frac{3}{10}$ (Århus Stiftstid.): Randers kgd. nedlægges år 2000.

$\frac{1}{4}$ (Horsens Folkebl.): Skanderborg kgd. reguleres.

$\frac{1}{4}$ (Fyns Tid.): Der laves ændret kgds-plan i Bogense (insp. *Raahauge-Askegaard*).

$\frac{1}{4}$ (Villabyernes blad): De Dødes Have (*Arne Hall Jensen*).

$\frac{2}{4}$ (Vestkysten): Nyt kapel i Varde.

$\frac{3}{4}$ (Fyns Stiftstid.): Vinteren var hård ved kgd. Sæmmensunkne grave.

$\frac{2}{4}$ (Jyllandsposten): Lad den hvile i Fred (*K. Høgsbro Østergaard*).

$\frac{3}{4}$ (Nyborg Avis): Urnegård på den gl. kgd. i Nyborg.

$\frac{3}{10}$ (Vendsyssels Tid.): Nødvendigt med udv. af kgd. i Brønderslev.

$\frac{5}{10}$ (Loll. F. Stiftstid.): Vantore kgd. udvides (havearkitekt *Johannes Tholle*, gartner *Stenberg Christensen*).

$\frac{3}{10}$ (Viborg Stifts Folkebl.): Den ny ordning på kgd. i Viborg.

$\frac{1}{10}$ (Jyllandsposten): Protest imod flytning af de tyske grave.

$\frac{1}{10}$ (Vendsyssels Tid.): Den nye urnehave på Trutbakken ved Hjørring snart færdig (insp. *C. Haumann*).

$\frac{2}{2}$ (Amtsbladet): Holstebro kgd. udvides med 20 tdr. l.

$\frac{2}{2}$ (Loll Falst. Folketid.): Kgd. ved Kippinge udvides med $\frac{1}{2}$ td. l.

$\frac{2}{10}$ (Vestkysten): Døde tyskere og kristne danskere (*Svend Hansen*).

$\frac{3}{10}$ (Vestkysten): Vardes ny kgd. snart færdig (havearkitekt *Christiansen*, jevnf. VK s. 73—77).

$\frac{2}{10}$ (Morsø Folkebl.): Stenbjerg kgd. udvides.

$\frac{2}{10}$ (Sydfyn): Ulbølle kgd. omlægges (insp. *J. Gravesen*).

$\frac{3}{10}$ (Vendsyssels Tid.): Kgdsprojektet i Bangsbostrand må lægges på hylden af sanitære årsager.

$\frac{4}{10}$ (Vendsyssels Tid.): Hirtshals kgd. udvides med 400 grave.

$\frac{7}{10}$ (Pæstø Avis): Skibbinge kgd. skal udvides.

$\frac{1}{4}$ (Randers Dagblad m. fl.): Årsmøde i foreningen for kirkegårdskultur.

$\frac{1}{8}$ (Randers Amtsavis m. fl.): Nyt værk om vore dages kgdsproblemer.

Fra norske dagblade

- $\frac{1}{3}$ (Trønder avisa): Mære kgd. skal utvides.
 $\frac{2}{3}$ (Varden): Gjerpen kgd. skal utv. med 3,5 mål.
 $\frac{2}{3}$ (Moss og Follo blad): Rygge vil få en vakker kgd. efter idekonkurrence.
 $\frac{2}{3}$ (Sunnmøre arbeideravis): Sunnylvn får utv. gravpl. på Logardsbøen.
 $\frac{2}{3}$ (Sunnmøre arbeideravis): Turvande utv. for kgd. på Bjørka godkendt.
 $\frac{2}{3}$ (Porsgrund dagbl.): Urnefelter på Tørmø kgd. Kgd. utv. m. 8—9 mål.
 $\frac{1}{4}$ (Romadal folkebl.): Utv. av kgd. på Vestnes med 3,5 mål.
 $\frac{1}{4}$ (Helgelands bl.): Gravlund på Sandnes.
 $\frac{1}{4}$ (Vestfinmarken): Brochmannhaugen ikke noe ideelt sted for gravplasser (Honningvåg).
 $\frac{2}{4}$ (Romsdalsposten): Surnadal exproprierer 600 mål til utv. av Raness kgd.
 $\frac{7}{5}$ (Fremtiden): Utv. av Skjønne kgd. i Nore vil koste over kr. 60.000.
 $\frac{2}{5}$ (Rogaland): 10.000 kr. til utv. av Voster kgd.
 $\frac{2}{5}$ (Øvre Smålenene): Utv. av Spydebeeg kgd. tvingende nødvendig.
 $\frac{2}{5}$ (Sørlandet): Utv. av Flekkejord kgd. i Sundslia?
 $\frac{2}{4}$ (Romsdalsposten): Utv. av Øye kgd. i Surnadal.
 $\frac{2}{4}$ (Varden): Tørmø kgd. utv. i sommer.
 $\frac{2}{7}$ (Adresseavisen): Melhus kgd. utv.
 $\frac{3}{5}$ (Akersposten): Ny urnelund ved Ris kk.
 $\frac{3}{5}$ (Harstad tid.): Får Skåland kgd. s.m. Evness?
 $\frac{3}{5}$ (Demokraten): Kgd. ved Spjærøy kapell utv.
 $\frac{7}{6}$ (Vestfold Arbeiderbl.): Planer om utv. av Tønsberg kgd. med 468 grave.
 $\frac{9}{6}$ (Fjell-Bom): Røros kgd. må utv. i sommerens løp.
 $\frac{1}{6}$ (Porsgrunn Dagbl.): Bamle trenger mer gravplass.
 $\frac{1}{6}$ (Tønsberg Blad): Ny gjennomg. av utv. planer for Borre kgd.

Fra svenske dagblade

- $\frac{6}{3}$ (Östgöta Corresp.): Örtagård på ny kgd. i Motala (trgs.ark. U. Bodorff).
 $\frac{2}{4}$ (Hälsinglands tidn.): Järvsö kyrkogårds-komite dryfter förslag til ny kgd. (trädgårds-ark. Ulla Bodorff).
 $\frac{1}{2}$ (Morgon Tidningen): Kyrkogårdsinvigning i Husby-Ärlinghundra.
 $\frac{9}{6}$ (Östgöten): Lindköping får ny kgd. i Slaka socken.

$\frac{1}{2}$ (Värmlands Folkebl.): Hammarø kgl. utv.
 $\frac{2}{2}$ (Filipstad og Bergslags Tidn.): Kyrkogårds-bygget i Hällefors påbörjas.

Fra tidsskrifterne

Der Naturstein nr. 5: Umgestaltung eines alteren Grabmals. Nr. 6: Arbeitsgemeinschaft Friedhof und Denkmal.

Deutscher Friedhofskultur nr. 3: Grabgestaltung auf neuen Wegen. Technik und Rationalisierung im Friedhofswesen (*Franz Tempich*). Grundsätze für die Gestaltung des Einzelgrabes. Friedhofgärtnerische Arbeiten im realen Zeitleistungsverhältnis (*Wilh. Kowalsky*). Helft helfen Volksbund deutsche Kriegsgräberfürsorge. Aus der Rechtabrechnung. — Nr. 4: Wie die Sachranger zu ihrem schönen Friedhof kamen (*J. Thomas*). Ein Beitrag zur Grabstättengestaltung (*Herbert Grünwald*). Über Form und Gehalt des Grabmals (*Karl-Josef Schneider*). Friede der Kriegsoffern der Heimat. Tagung Friedhof und Grabmal (*Weber Thust*). Lebensbaum - Totenbaum - Eibe (*J. Thomas*). — Nr. 5: Echte Steinbildhauerei. Totes Maurwerk muss schön werden. „Botschaften der Sterbenden“ (*Herbert Schmidt-Lamberg*). Der münchener Waldfriedhof fand viele Bewunderer. Vogelbad - Vogeltränke m. m.

Friedhof und Denkmal $\frac{3}{4}$: Grundsätzliches zum schwarzen, schwedischen Granit im Grabmal-schaffen (*Lindner*) m. m.

Gartneryrket nr. 16: Tre arkitekter delte førsteprisen i idékonkurr. om kgd. i Rygge.

Garten und Landschaft nr. 4: Friedhofstagung der Ev. Akademie in Arnoldshain. — Nr. 6: Die Soldatenfriedhöfe in Polen (*Max Bromme*).

Ignis nr. 4: Jordfästning i kyrka eller krematorium. Krematoriet i Halden (*Håkon Amundsen*). Allt flera församlingar fatte beslut om kostnadsfri kremation. En eldbeg.-vecka i Jämtland. — Nr. 5: Samhället och eldbeg. Krematorieplanerna i Nässjö. Krematorieplanerna och eldbeg. i Bollnäs (*Edvin Hedenmalm*). Den nye begravningsplatsen — centralt eller perifer läge. Krematoriet i Falun 20 år. Södertälje urnelund (*Per Töörn*). — Nr. 6: Kan driften på våra begravningsplatser lämpligen rationaliseras? (*Ake Zetterberg*). Om offentlig tillsyn betr. anl. av krematorier, kapell och begravningsplatser (*D. Dahl*). Påskpelaren i Hälsingborg. Hälsingborg krematorium 30 år m. m.

Kriegsgräberfürsorge nr. 3: Liebe Mutter, un-serer gefallenen Soldaten. Geborgen in der Lebe

der Nation m. m. — Nr. 2: Soldatenfriedhof Gardone muszt aufgelöst werden. Dagniuw wird Ehrenstätte für Südostfrankreich. Lommel im Ausbau. Langemark und Hoogede zum Besuch freigegeben. Umgestaltung der Gedenkstätte Bergen-Belsen. Engel des Schlachtfeldes (*Fritz Debus*). Farmer betreuen Südwester Kriegsgräber m. m.

Kunst und Stein nr. 2: Grabinschriften (*Hermann Reinhardt*). — Nr. 3: Der Geusenfriedhof in Köln. Die Stilepochen in der Schrift.

Landsbygraveren nr. 3: Lige løn for lige arbejde (*H. Olesen*). Gravstedsvedligeholdelse (*H. Olesen*). — Nr. 4: Ang. taxter for vedligeholdelse (*Johs. Asmund*). Ang. gravstedsvedligeholdelse (*Jens Andersen*). Gravstedsvedligeholdelse (*Niels Hansen*) m. m. — Nr. 5: Gravstedsrensningen (*A. Qvist Laursen*). Mere om taxter (*Asmund*). „Den væltede gravsten“. — Nr. 6: Den væltede gravsten (*Fr. Pedersen*). Gravstedsvedligeholdelse under menighedsrådet (*L. Dinesen*) m. m.

Menighedsrådenes blad nr. 5: Den grønne kirkegård (*Johannes Tholle*).

Norsk Hagetidend nr. 5/6: Idekoneurrence om utv. av Rygge kirkegård.

Pharos, maj: Three new Crematoria opened. A visit to Peking, m. m.

Trädgårdsnytt nr. 11: På begravningsplatsen.

Steinmetz und Steinbildhauer nr. 4: Grabmalgestaltung und Wünsche der Hinterbliebenen. Das Grabstein ist Bekenntnis. Das Grabmal aus der Sicht des Bildhauers. Das Grabmal als Aufgabe in unserer Zeit, m. m. — Nr. 5: Friedhöfe und ihre Gestaltung im Raume der Stadt München. — Nr. 6: Das Bild der Friedhöfe vom Standpunkt der Städte, Kreise und Landgemeinden.

Fra det faglige bogmarked

Dansk ligbrændingsforening. Beretning for året 1957. 8°, 62 s. Beretningen fortæller bl. meget andet om den tiltagende brug af kremation. Frederiksberg ligger højest med 66,7 %, og for hele landet er den på 27,6 imod 25,9 i 1956. Provst *Rald* skriver om de internationale forbindelser, og afdelingerne har hver deres detaljer at fortælle om.

H. P. Samuelson: Græsplæner. 76 s. Ohlsens Enkes lommehavebøger nr. 10. Kbh. 1958. En praktisk mands gode råd om så godt som alt, hvad en haveejer behøver at vide om græsplænsens anlæg og vedligeholdelse. Bekvem at ha i lommen. Men tegningerne er ikke gode.

Dansk Naturfredning. Årsskrift 1957, 8°, 100 s.

Har en række gode artikler om forskellige fredningsmotiver, bl. a. om humlebieerne og stengærderne, hvilke sidste ikke mindst må fredes extra godt af de kirkelige myndigheder.

Stadsingeniørens direktorat, København. Beretning 1956—57. 4°, 40 s.

Heftet er særlig interessant ved den særartikler, som gengives om Københavns parkmuligheder og deres udnyttelse. En enkelt af parkerne er blevet til på tidligere arealer fra Assistens kirkegård.

Alexander Niklitschek: Wasserpflanzen in Garten. 8°, 180 s. Verlag F. Bruckmann KG, München. DM. 9,80.

Med undertitlen: kultur og pleje, og med 49 tegninger i teksten bringer denne bog i 9 afsnit et betydeligt stof om fremstilling af vandpartier samt et passende udvalg af planter til samme, ligesom den omtaler dyrelivet.

Föreningen Sveriges Kyrkogårdsföreståndare. Handlingar från kongressen i Skellefteå 1957. fol., 20 s. + diverse bilag og en medlemsliste.

Tilpas til samtidigt at kunne indkalde til 1958-årets møde i Södertälje kom denne nydeligt udførte beretning, der som de tidligere står som et godt eksempel for andre foreninger at efterfølge. Om de lokale bidrag eller de mere omfattende er de bedste, bliver vel en smags sag, men begge yder betydelige bidrag til vurdering af svensk kirkegårdskultur.

Resolutioner m. m.

Kirkeministeriets skriv. ^{20/}54 til biskoppen over Ribe stift) ang., hvorvidt der ved begravelse her i landet af en i Sverige afdød dansk statsborgers askeurne skal foretages jordpåkastelse og anmeldelse til skifteretten.

I et direkte hertil indsendt andragende af 17. juli 1954 har sognepræst for Vejen menighed N. N. næst at oplyse, at asken af dansk statsborger Hans Christian Warming-Schmidt, der er afgået ved døden den 20. juni 1954 i Sverige og brændt i krematoriet i Sandviken den 9. juli 1954, er ført her til landet og ønskes begravet her onsdag den 21. juli 1954, forespurgt, hvorvidt der ved begravelsen her i landet skal ske jordpåkastelse, idet bemærkes, at den pågældende ifølge en medfulgt svensk dødsattest er „jordfäst“ den 9. juli 1954.

Endvidere har sognepræsten forespurgt, om der skal forevises skifteretsattest, forinden begravelsen finder sted.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at det for

ministeriet er oplyst, at det svenske udtryk „jordfäst“ betyder, at jordpåkastelse har fundet sted, og at der herefter ikke må foretages jordpåkastelse her i landet.

Med hensyn til spørgsmålet om forevisning af skifteretsattest bemærkes, at sådan ikke kræves, såfremt afdøde havde fast bopæl i udlandet, hvorimod der, såfremt den pågældende kun havde midlertidigt ophold i udlandet, må forevises skifteretsattest ved begravelsen her i landet, jfr. cirkulære af 5. juli 1940. Man må herefter have sognepræsten henvist til, eventuelt gennem oplysning fra folkeregistret, at forvisse sig om, hvor den pågældende havde fast bopæl.

Kirkeministeriets skriv. 20/ 54 (til stiftsøvrigheden over Københavns stift) ang. **en kirkes overtagelse af vedligeholdelsen af 3 gravsteder i et tilfælde, hvor vedkommende graver, der privat havde truffet aftale med gravstedsejerne om vedligeholdelse af gravstederne, uretmæssigt havde forbrugt de til sikring af vedligeholdelsen hensatte kapitaler.**

I det med stiftsøvrighedens erklæring af 2. juni 1954 hertil indsendte andragende har A. sogns menighedsråd indberettet, at tidligere graver ved A. kirke N. N., der efter ansøgning fratrådte stillingen den 30. oktober 1953, i sin funktionstid har modtaget og forbrugt et beløb af i alt 1.555 kr., som af private gravstedsejere er indbetalt for vedligeholdelse af 3 gravsteder på A. kirkegård nemlig:

- 1) pr. 1. juli 1950, 385 kr. for vedligeholdelse i 15 år,
- 2) pr. 9. juli 1951, 615 kr. for vedligeholdelse i 20 år og
- 3) pr. 1. januar 1952, 555 kr. for vedligeholdelse i 20 år.

Med henvisning til, at de ommeldte beløb som nævnt forbrugt af den tidligere graver og på grund af dennes økonomiske forhold må anses for uerholdelige, har menighedsrådet derhos anholdt om tilladelse til på kirkekassens regnskab at måtte lønne den nye graver for arbejdet med vedligeholdelsen af de ommeldte gravsteder i de nævnte vedligeholdelsesperioder, således at der foreløbig lignes et årligt beløb af 112 kr. til formålet.

Menighedsrådet har herved yderligere oplyst, at de pågældende gravstedsejere har erklæret sig enige i den anførte ordning, og at de ikke ønsker at foretage retslige skridt mod den tidligere graver, såfremt ordningen godkendes.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ministeriet med stiftsøvrigheden må være enig i, at

kirken — da gravstedsejere, der ønsker vedligeholdelsen af deres gravsteder overtaget af kirken, efter det oplyste sædvanligvis henvises til kirkens kasserer, og der ikke har foreligget nogen bemyndigelse for graveren til at modtage vedligeholdelseskapitalerne — ikke kan være bundet ved de af den tidligere graver med de pågældende gravstedsejere indgæede aftaler, og at kirken derfor ikke har nogen juridisk forpligtelse med hensyn til fremtidig vedligeholdelse af gravstederne.

Da det — som også af stiftsøvrigheden anført — efter det oplyste må antages, at de pågældende gravstedsejere ved at træffe aftale med den ved kirken ansatte graver med nogen føje er gået ud fra, at kirken har påtaget sig vedligeholdelsespligten, kan ministeriet dog i overensstemmelse med stiftsøvrighedens indstilling efter omstændighederne tiltræde, at kirken som ansøgt overtager den fremtidige vedligeholdelse af de i sagen omhandlede gravsteder, dog således at kun de årlige udgifter ved almindelig renholdelse af gravstederne afholdes af kirkekassen, hvorved bemærkes, at den rente, der ville være opnået af vedligeholdelseskapitalerne, 1.555 kr. 00 øre, såfremt disse i overensstemmelse med de gældende regler var blevet indbetalt til stiftsmidlerne, efter det af stiftsøvrigheden oplyste kun udgør ca. 62 kr. årlig.

Kirkeministeriets skriv. af 20/ 54 (til stiftsøvrigheden over Haderslev stift) om, **hvem tilsynet med frimenighedskirkegårde på landet påhviler.**

I anledning af det med hr. stiftamtmandens og Deres Højærværdigheds erklæring af 1. juni 1954 hertil indsendte andragende, hvori provst for Brusk og Nørre Tyrstrup herreder N. N. har forespurgt, hvem tilsynet med frimenighedskirkegårde på landet påhviler, skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at tilsynet med frimenighedskirkegårde på landet påhviler den borgerlige øvrighed (politimesteren).

Kirkeministeriets skriv. af 20/ 54 til stiftsøvrigheden over Ribe stift) ang., **hvorledes der ved ikke-selvejende kirker bør forholdes med kapitaler, der erlægges for erhvervelse af gravsteder for flere end en fredningsperiode m. m. samt kapitaler, der er hensat til vedligeholdelse af bestemte gravsteder.**

I en med stiftsøvrighedens erklæring af 8. juni 1954 hertil indsendt skrivelse har stiftskasserer N. N. forespurgt, om bestemmelsen i § 25, stk. 6, i bekendtgørelse nr. 455 af 23. juli

1947 af lov af 30. juni 1922 om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v., hvorefter al betaling, der erlægges for erhvervelse af gravsteder for flere end een fredningsperiode, såvel som al betaling, der erlægges i henhold til bestemmelserne i samme paragrafs stk. 4—5, skal oplægges blandt kirkens midler, også gælder for ikke-selvejende kirker. Endvidere har stiftskassereren forespurgt, om der også for ikke-selvejende kirker gælder den bestemmelse, at vederlaget for vedligeholdelse af gravsteder skal oplægges blandt kirkens midler, når vederlaget erlægges med et beløb een gang for alle, jfr. kgl. anordning om kirkegårde af 20. april 1953 § 23, stk. 2 og ministeriets cirkulære af 30. november 1944.

Under forudsætning af, at de ovennævnte spørgsmål må besvares bekræftende, har stiftskassereren derhos bedt oplyst, om der ved bestemmelsen om, at kapitalerne skal oplægges blandt kirkens midler, altid forstås oplæg blandt *stiftsmidlerne*, eller om der ved en ikke-selvejende kirke kan vælges en anden anbringelsesform. I denne forbindelse har stiftskassereren tillige forespurgt om ministeriets ovenfor anførte cirkulære af 30. november 1944 i sin helhed gælder også for ikke-selvejende kirker.

Endelig har stiftskassereren med henvisning til, at vedligeholdelsen af gravsteder på en kirkegård ved en ikke-selvejende kirke under tiden er overdraget til menighedsrådet, i hvilke tilfælde vederlagene for vedligeholdelsen, når de erlægges een gang for alle, inddrages blandt stiftsmidlerne, udbedt sig en udtalelse fra ministeriet med hensyn til, hvorledes der skal forholdes med disse vedligeholdelseskapitaler, når kirken overgår til selveje.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ikke-selvejende kirker *ikke* er undtagne fra reglerne i vedligeholdelseslovens § 25, stk. 6, og kgl. anordning af 20. april 1953 § 23, stk. 2. Kravet om oplæggelse blandt kirkens midler betyder for så vidt angår kirker uden for købstæderne, at beløbene (bortset fra særligt hjemlede undtagelser) skal oplægges blandt stiftsmidlerne, jfr. § 5 i bekendtgørelse nr. 454 af 23. september 1947 af lov om kirkers bestyrelse m. m., ministeriets cirkulære af 22. februar 1918 angående forvaltningen af kirkernes formue samt med hensyn til vedligeholdelseskapitaler ministeriets cirkulære af 30. september 1944, hvilket cirkulære gælder også for ikke-selvejende kirker.

Endelig bemærkes, at ministeriet må finde det rigtigst, at kapitaler, der under menigheds-

rådets bestyrelse er indsat blandt stiftsmidlerne til vedligeholdelse af gravsteder på en kirkegård ved en ikke-selvejende kirke, i tilfælde af kirkens overgang til selveje overføres til *kirkens* formue under stiftsmidlerne, samtidig med at kirken overtager vedligeholdelsen af de pågældende gravsteder.

Kirkeministeriets skriv. af 30% 54 (til sognepræst N. N.) ang. **benyttelse af en af folkekirkens kirker ved begravelse af et medlem af det rom.-kat. trossamfund.**

I et hertil indsendt andragende har De indberettet, at en i Tjæreby sogn bosat polsk kvinde, Eva Sumaischa, som tilhørte det romersk-katolske trossamfund, den 27. august 1954 er afgået ved døden og den 1. september 1954 efter eget ønske skal begravnes i et af hende på Tjæreby kirkegård erhvervet gravsted.

Med henvisning hertil samt til, at det var afdødes ønske, at begravelsen skulle foregå fra Tjæreby kirke, har De derhos forespurgt om der — da kapellet på Tjæreby kirkegård er lidt egnet til afholdelse af begravelse — vil være noget til hinder for, at kisten føres ind i kirken under en på Deres ansvar afholdt højtidelighed i kirken forud for jordfæstelsen, idet De herved har oplyst, at den romersk-katolske præst i Hørsholm Giel Gommans, som skal fungere ved jordfæstelsen på kirkegården, har erklæret sig indforstået med ikke på nogen måde at tale eller virke i kirken, hvor der som indledning spilles en orgelsonate af C. Ph. Emmanuel Bach: *Arioso e Cantabile*, hvorefter der afsynges en salme: „*Love den herre, den mægtige konge*“, og dernæst spilles et udtog af Johan Georg Albrechtsbergers fuga nr. 6 og til slut påny afsynges en salme: „*Under dine vingers skygge*“, hvorefter båren føres til graven.

I anledning heraf skal man herved meddele, at ministeriet intet finder at erindre imod den af Dem foreslåede fremgangsmåde, og at der heller intet vil være til hinder for, at De — om ønskes — selv taler ved højtideligheden i kirken.

Kirkeministeriets skriv. af 10% 54 (til stiftsøvrigheden over Viborg stift) ang. **indbetaling blandt stiftsmidlerne af vederlag, der erlægges een gang for alle for kirkers overtagelse af gravsteders vedligeholdelse.**

I anledning af det med hr. stiftamtmandens og Deres Højærværdigheds erklæring af 23. juli 1954 hertil indsendte andragende, hvori A. sogns menighedsråd har anholdt om fritagelse for at indbetale en på kontrabog nr. 9163 med Viborg sparekasse indestående kapital, stor 500

kr., der er hensat til sikring af vedligeholdelsen af proprietær N. N.'s familiegravsted på A. kirkegård, skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at der efter bestemmelsen i § 23 stk. 2 i kgl. anordning af 20. april 1953 om kirkegårde fremdeles er den almindelige ordning, at de for kirkers overtagelse af gravsteders vedligeholdelse erlagte vederlag, der indbetales med beløb een gang for alle, skal oplægges blandt kirkens midler, og at den i nævnte bestemmelse hjemlede adgang for ministeriet til at gøre undtagelse herfra kun kan forrentes benyttet, hvor ganske særlige forhold — f. eks. et i et testamente udtalt ønske om en særordning — taler derfor, hvorfor den omhandlede kapital snarest må indbetales blandt stiftsmidlerne.

Man skal i denne forbindelse bede menighedsrådets opmærksomhed henledt på, at gravstedskapitalernes inddragelse blandt stiftsmidlerne ikke er ensbetydende med, at kirkernes ejendomsret til sådanne beløb går tabt, idet beløbene bogføres særskilt på den for hver kirke oprettede konto i stiftsøvrighedens bøger tilligemed oplysning om vedligeholdelsestidens længde m. v. Når vedligeholdelsestiden er udløbet, får kirken fremdeles udbetalt den årlige rente af kapitalen, og denne kan også efter ansøgning tillades udbetalt til anvendelse til kirkegårdens udvidelse eller til andre arbejder ved kirkegården, eventuelt kirken.

Kirkeministeriets skriv. af 20/5 54 (til overtilsynet for Vigerslev kirke) om, **hvorvidt der tilkommer en fast gravervikar feriegodtgørelse m. m.**

I anledning af det med overtilsynets skrivelser af 21. august 1954 hertil indsendte andragende, hvori Vigerslev sogns menighedsråd har forespurgt, om der skal udbetales feriegodtgørelse til den faste gravervikar ved Vigerslev kirke af det ham tilkommende faste månedlige honorar, skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ministeriet må holde for, at der tilkommer den faste gravervikar sædvanlig ferie (tjenestefrihed på 3 dage, sædvanligvis onsdage) uden afkortning af lønning, og at der herefter ikke bliver spørgsmål om udbetaling af feriegodtgørelse til den faste gravervikar.

Såfremt det ikke kan ordnes således, at en af de ved kirken ansatte kan varetage det den faste gravervikar ellers påhvilende arbejde på disse feriedage, vil ministeriet være sindet efter forud derom indgivet andragende at stille et beløb til rådighed til antagelse af fremmed medhjælp, hvorved tilføjes, at man går ud fra, at det som regel i så fald kun vil være nødven-

digt at antage sådan medhjælp til morgen- og aftenringning.

Kirkeministeriets skriv. af 20/5 54 (til Landsby-graverforeningen for Danmark) ang. **landsby-graveres ferieforhold.**

I anledning af foreningens forespørgsel af 20. september d. å. om landsby-graveres ret til ferie skal man meddele, at der, således som det også er anført af foreningens formand i det vedlagte udklip af „Landsby-graveren“, bør sikres en landsby-graver, lige såvel som kirkens andre funktionærer, en ferie, der ikke er ringere end den efter ferieloven gældende, og at man herom må henvisse til det allerede herfra i cirkulærskrivelse af 16. juni 1953 anførte, hvorefter der bør tillægges også landsby-gravere en ferie svarende til 1½ dag for hver måneds arbejde eller 3 uger for et helt års arbejde.

Af nævnte cirkulærskrivelse fremgår endvidere, at en ferie på 4 uger for funktionærer, der er fyldt 53 år, som almindelig regel er forbeholdt sådanne, der er ansat som tjenestemænd.

Hvad endelig angår det fremsatte spørgsmål om, hvorvidt den omstændighed, at en landsby-gravers arbejde ikke strækker sig over en fuld arbejdsdag, måtte kunne bevirke en indskrænkning af den ham tilkommende ferie til 14 dage, bemærkes, at lov nr. 65 af 31. marts 1953 om ferie med løn — som foran nævnt — giver de af lovens bestemmelser omfattede personer ret til en ferie på 1½ dag for hver måneds arbejde, og at en ferie på 14 dage derfor ej heller under den anførte omstændighed svarer til det af loven fastsatte mindstemål. Ministeriet må dog tage ethvert forbehold med hensyn til det i foreningens andragende omtalte tilfælde, da man er uden kendskab til de nærmere konkrete omstændigheder.

Kirkeministeriets skriv. af 25/10 54 (til stiftsøvrigheden over Roskilde stift), hvormed fremsendes domsudskrifter i en mod Aagerup sogns menighedsråd anlagt sag ang. **retten til et i 1789 oprettet gravsted, som i 1949 ønskes flyttet og begrænset i anledning af Aagerup kirkegårds regulering.**

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, menighedsrådet for Ågerup kirke, bør anerkende, at sagsøgeren, overretssagfører C. J. With-Seidelin, ikke er pligtig at afholde udgifterne ved en påtænkt flytning af det på Ågerup kirkegård beliggende Brinck-Seidelinske familiegravsted, men bør iøvrigt forl tale af sagsøgeren i denne sag fri at være.

Inden 15 dage efter denne domsafsigelse be-

taler sagsøgeren til sagsøgte i sagsomkostninger 300 kr.

Kirkeministeriets skriv. af 28/10 54 (til stiftsøvrigheden over Haderslev stift) ang. et **menighedsråds adgang til uden vederlag at overtage vedligeholdelsen af visse gravsteder.**

I et med stiftsøvrighedens erklæring af 15. oktober 1954 hertil indsendt andragende har Sønderborg menighedsråd på foranledning af en henvendelse fra frihedsfondens lokalkomite i Sønderborg anholdt om godkendelse af, at Sønderborg kirke uden vederlag overtager vedligeholdelsespligten vedrørende Einar Lislevands og Carlo Henry Petersens gravsteder på Sønderborg kirkegård.

Det er oplyst, at Einar Lislevand er død i Sønderborg i august 1945 efter at være hjemført fra Tyskland ved Bernadottes redningsaktion, samt at Carlo Henry Petersen døde under sidste verdenskrig i allieret tjeneste som sømand.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at tilfælde som disse vel ikke ses omtalt i lovgivningen, men at ministeriet for sit vedkommende intet har at erindre imod, at menighedsrådet påtager sig vedligeholdelsen af de pågældende gravsteder, såfremt det måtte træffe bestemmelse herom.

Kirkeministeriets skriv. af 3/11 54 (til stiftsøvrigheden over Aalborg stift) ang. **en af en gravstedsejer ulovligt foretaget fældning af et træ på hans gravsted.**

I den med stiftsøvrighedens skrivelse af 23. september 1954 hertil tilbagefulgte sag har gårdejer N.N. besværet sig over, at det ved den 4. august 1954 afholdt ekstraordinært syn over Å. kirkegård er blevet pålagt ham inden årets udgang at plante en seljerøn af nærmere angiven størrelse på det ham tilhørende gravsted på kirkegården til erstatning for et af ham uden menighedsrådets tilladelse fældet træ samt at udrede udgifterne ved synets afholdelse med 59 kr.

Det fremgår af sagen, at nævnte gårdejer N.N. i april måned 1953 rettede henvendelse til kirkeværgen, lærer O.O. om tilladelse til at fælde et på hans gravsted stående, ca. 30 år gammelt træ, og at kirkeværgen gav tilsagn om, at spørgsmålet ville blive behandlet ved det forestående syn over kirkegården.

Det er derhos oplyst, at der ved synet over kirkegården den 13. maj 1953 blev truffet bestemmelse om, at det omhandlede træ, der sammen med en række andre træer af samme stør-

relse indrammede en gang på kirkegården, ikke måtte fældes.

Det er endelig oplyst, at gårdejer N.N., inden der var givet ham meddelelse om den af synet truffe bestemmelse, i slutningen af maj måned 1953 lod det omhandlede træ fælde.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at en gravstedsejer ikke uden kirkegårdsledelsens tilladelse egenmægtigt kan fælde et på hans gravsted henstående træ eller anden beplantning, der er af skønhedsværdi for kirkegården som helhed, f. eks. hvor det som i nærværende tilfælde drejer sig om et træ, der udgør et led i en allé på kirkegården, jfr. bestemmelsen i kongelig anordning af 20. april 1953 § 7, stk. 4. Gårdejer N.N. har således været uberettiget til egenmægtigt at foretage den herommeldte træfældning, hvorfor ministeriet kan tiltræde, at der på det pågældende gravsted for gravstedsejerens regning vil være at plante et nyt træ til erstatning for det fældede. Såfremt gravstedsejeren ikke inden en rimelig tid efter påkrav indbetaler de fornødne beløb til dækning af de hermed forbundne omkostninger, samt de af sagen iøvrigt forvoldte udgifter, må man have menighedsrådet henvist til at anlægge sag mod den pågældende til beløbenes betaling.

Man skal derhos anmode stiftsøvrigheden om at ville tilkendegive kirkebetjent P.P. ministeriets misbilligelse i anledning af, at han har medvirket ved fældningen af det pågældende træ uden forud ved henvendelse til sine foresatte at have forvissat sig om, at fornøden tilladelse hertil forelå.

Kirkeministeriets skriv. af 13/11 54 (til stiftsøvrigheden over Fyens stift) ang. **tilladelse til indretning af en kirkegård for Ryslinge frimenighed.**

Med henvisning til tidligere brevveksling, senest stiftsøvrighedens skrivelse af 5. oktober 1954 vedrørende spørgsmålet om indretning af kirkegård på den Ryslinge frimenighed tilhørende ejendom, matr. nr. 7 e, Ryslinge by og sogn, skal man efter stedfunden brevveksling med sundhedsstyrelsen meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ministeriet herved bifalder, at det omhandlede areal — hvor der i forvejen findes enkelte gravpladser — indrettes til kirkegård på vilkår, at der inden 6 uger fra dato udstedes og tinglyses en deklaration med sikkerhed i vedkommende ejendom næst efter de for tiden på samme hvilende hæftelser, hvorved frimenigheden som ejer forpligter sig og fremtidige ejere til at efterkomme, at kirkegårdens fred og vedlige-

holdelse som kirkegård sikres også for det tilfælde, at frimenigheden senere måtte opløses.

Den ommeldte deklaration må i tinglyst stand indsendes hertil.

Socialministeriets skriv. af 1 $\frac{1}{11}$ 54 (til det sociale udvalg i Glostrup kommune) ang. **udgifter ved begravelser, der foregår for kommunens regning.**

I en hertil indsendt skrivelse af 25. juni 1954 har udvalget forespurgt, hvorvidt de på hoslagt tilbagefølgende regning vedrørende N. N.s begravelse opførte beløb til klokkeringning og til rengøring kan afholdes af kommunen.

Udvalget har samtidig på menighedsrådets vegne forespurgt, hvorvidt der ved begravelser for offentlig regning skal stilles frijord til rådighed også for personer, som ikke har været medlem af folkekirken.

Det fremgår af sagen, at det sociale udvalg under henvisning til gældende praksis, jfr. arbejds- og socialministeriets skrivelse af 21. november 1940^{*}), har afvist at afholde de nævnte udgiftsposter, hvorefter menighedsrådet har oplyst, at der ifølge den med kirkebetjenten indgåede overenskomst er ret til særskilt honorar for klokkeringning og for rengøring, samt at disse beløb er udbetalt med henholdsvis 15 kr. og 5 kr. Et beløb på 1 kr. 33 øre udgørende afgift for benyttelse af klokkerne har menighedsrådet frafaldet.

I en fra amtmanden over Københavns amt over sagen indhentet erklæring har amtet udtalt, at det under hensyn til det i arbejds- og socialministeriets afgørelse i skrivelse af 21. november 1940 til kirkeministeriet udtalte ikke kan påhvile udvalget at afholde de på regningen opførte udgifter til ringning og kirkens rengøring. Amtet har endvidere, for så vidt angår det af menighedsrådet rejste spørgsmål om frijord udtalt, at det i henhold til § 25 i lov nr. 282 af 30. juni 1922, jfr. nu lovekendtgørelse nr. 455 af 23. september 1947, må påhvile kirken at stille sådan jord til rådighed ved begravelser, der foregår for kommunens regning uden hensyn til, om afdøde var medlem af folkekirken eller ej.

Kirkeministeriet har i en herfra indhentet erklæring tilsluttet sig det af amtet anførte.

I denne anledning skal man meddele, at socialministeriet for sit vedkommende med amtmanden over Københavns amt og kirkemini-

steriet er enig i, at der ikke er hjemmel til at lade kommunen afholde de med ringningen, herunder brugen af klokkerne og honorar til ringeren, og med rengøringen af kirken forbundne udgifter, hvorhos socialministeriet for så vidt angår spørgsmålet om frijord ved begravelser for offentlig regning skal henvise til det af amtmanden over Københavns amt og kirkeministeriet udtalte, hvorefter frijord også må tilstås ved begravelse af personer, som ikke har været medlemmer af folkekirken.

Kirkeministeriets skriv. af 1 $\frac{1}{12}$ 54 (til stiftsøvrigheden over Roskilde stift) ang., **at der ikke — af hensyn til en mellem et menighedsråd og den tidligere kirketiendejer truffet aftale — kan nægtes en gravsteds ejer adgang til at forny sit gravsted eller at nedsætte en urne i gravstedet.**

I et med stiftsøvrighedens skrivelse af 11. november 1954 hertil tilbagefulgt andragende har hjælpepræst ved Skt. Thomas kirke på Frederiksberg N. N. anholdt om ministeriets afgørelse i anledning af en tvivl, som er opstået med hensyn til brugsretten til familien T.'s gravsted på Ørslev kirkegård.

Det er oplyst, at familien T., efter at andragerens fader, grosserer T. var afgået ved døden den 2. oktober 1954, havde ønsket at nedsætte afdødes urne i familiegravstedet, men at Ørslev sogns menighedsråd havde meddelt andrageren, at urnen måtte nedsættes i et nyt gravsted, idet der ved Ørslev kirkes overgang til selveje blev truffet aftale mellem menighedsrådet og den tidligere kirketiendejer, hofjærgermester O. O., Kragerup, om at der tillægges Kragerupgaards ejer af slægten O. ret til at udvide slægtens gravsted med det pågældende gravsted litra G. række nr. 1, nr. 374, 375 og 376 samt række 2, nr. 377, 378 og 379, når dette gravsted kan nedlægges.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at det i bekendtgørelse nr. 455 af 23. september 1947 af lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v. § 25, stk. 2, er bestemt, at ønske om bevarelse af et gravsted udover den i vedtægten bestemte fredningstid fra den længstlevedes begravelse skal imødekommes, mod at der erlægges en i vedtægten derfor ansat betaling, og at der således ikke kan nægtes familien T. adgang til at forny hele gravstedet eller til at nedsætte urnen i gravstedet.